

Co-funded by
the European Union

PATRIMONIUL CULTURAL EUROPEAN

PARTENER: Complexul Muzeal Național „Moldova”

ȚARA: România

COMPLEXUL
MUZEAL
NAȚIONAL
MOLDOVA
IAȘI

Cuprins

1. Introducere	2
2. Obiective de învățare	3
3. Fundament teoretic	4
4. Patrimoniu cultural	5
4.1 Introducere în subiect	5
4.2 Aplicație în educația adulților	6
4.3 Studii de caz și exemple	7
5. Metode de învățare	8
5.1 Abordare metodologică	8
5.2 Activități sugerate	9
6. Referințe și materiale de lectură suplimentare	10
7. Concluzii	11

1. Introducere

Patrimoniul Cultural European este un domeniu care reunește instituții precum muzee, galerii, academii, universități, instituții religioase, agenții de turism, ONG-uri, dar și persoane fizice care pot să fie curatori, conservatori, restauratori, experți, cercetători, operatori, educatori, artiști, meșteri etc., care lucrează cu toții pentru a lega trecutul, prezentul și viitorul.

Conform UNESCO, „patrimoniul este moștenirea noastră din trecut, ceea ce trăim astăzi și ceea ce transmitem generațiilor viitoare. Patrimoniul nostru cultural și natural sunt ambele surse de viață și inspirație de neînlocuit.”¹ La rândul său, Comisia Europeană descrie gama largă de domenii care pot fi cuprinse sub umbrela destul de largă a patrimoniului cultural ca „o sursă comună de comemorare, înțelegere, identitate, dialog, coeziune și creativitate.”²

Confruntat cu o evoluție constantă și o înțelegere schimbătoare, conceptul de patrimoniu cultural a fost adaptat de-a lungul timpului la modificările continue ale sistemelor societale de evaluare, deoarece încorporează simbolismul și valoarea pe care societatea o acordă creațiilor sale. Dacă practica colecționării obiectelor de valoare a început cu secole în urmă, în Evul Mediu târziu și în perioada modernă timpurie, primele forme de instituționalizare a procesului au fost reprezentările enciclopedice care încercau să cuprindă întreaga lume într-o singură încăpere.³

Venind din trecut, patrimoniul cultural ajunge la noi, contemporanii, ca o dovadă simbolică și reprezentativă a societăților trecute și a valorilor acestora, cu scopul de a-l perpetua în viitor. Poate fi interpretat ca o punte care leagă diferitele segmente temporale – trecut/prezent/viitor – și menține timpul laolaltă într-un continuum nedivizat. De aici și importanța sa, materialitatea sa, semnificația sa, la nivel național, dar și mondial.

Când vorbim despre patrimoniul cultural, există două distincții principale care reprezintă nivelul zero în înțelegerea acestuia și a formelor sale de existență, de manifestare. Pe de o parte, există calitatea de tangibil sau intangibil care trebuie abordată. Pe de altă parte, diferențierea se poate face și între patrimoniul mobil, imobil, dar și subacvatic. Pentru a explica foarte pe scurt această distincție, merită subliniat faptul că patrimoniul tangibil include toate artefactele fizice care ne parvin din trecut, din civilizațiile anterioare, care le-au creat și le-au atribuit valoare simbolică, utilizându-le ca atare și conservându-le în același scop. În ceea ce privește patrimoniul imobil, acesta poate fi înțeles ca patrimoniu construit, cum ar fi monumentele, siturile istorice, edificiile religioase etc. Deși implică componente intangibile, cum ar fi abilitățile specifice construcției sau tehnicile decorative, sau practicile religioase desfășurate în interiorul acestora, clădirile în sine fac parte din patrimoniul tangibil. Un alt tip specific de patrimoniu tangibil este cel conservat sub apă datorită unor contexte

istorice foarte specifice. Patrimoniul tangibil include, de asemenea, pictura rupestră și patrimoniul industrial, așa cum este specificat în Glosarul UNESCO din 2009.⁴

Dacă UNESCO este preocupată în principal de problemele de conservare a patrimoniului cultural, Uniunea Europeană a ajuns să îl promoveze ca forță motrice pentru societățile actuale. Acest lucru se datorează în principal faptului că sectoarele culturale și creative determină creșterea economică, ocuparea forței de muncă și coeziunea socială. Patrimoniul cultural poate acționa ca un catalizator social, poate contribui la construirea sau consolidarea unui sentiment de unitate, de apartenență la o comunitate și, astfel, îmbogățind viața

¹ [World Heritage | UNESCO](#)

² [EU Policy for cultural heritage - Culture and Creativity](#)

³ [The Concept and History of Cultural Heritage | Cultural Heritage Studies](#)

⁴ [Cultural heritage | UNESCO UIS](#)

cum arată statisticile, la nivelul Uniunii Europene, există peste 300.000 de persoane

angajate în sectorul patrimoniului cultural, în timp ce în domenii de activitate conexe, cum ar fi ospitalitatea, interpretarea și securitatea, există alte 7,8 milioane de locuri de muncă.

Însă forța motrice a patrimoniului cultural se găsește în resursele educaționale pe care le oferă, la toate nivelurile, de la copilăria timpurie până la educația continuă și cercetarea academică avansată. Amplificată de dezvoltarea instrumentelor digitale, dobândirea de cunoștințe legate de patrimoniul cultural poate contribui la îmbunătățirea nivelului de educație al adulților, indiferent de competențele și calificările lor formale anterioare.

2. Obiective de învățare

Obiectivele educaționale care vor fi urmărite pe tot parcursul modulului, cu accent pe promovarea înțelegerii, aprecierii și conservării tradițiilor, istoriilor și valorilor comune pentru a promova pacea și respectul și a combate naționalismul și extremismul.

1. **Creșterea gradului de conștientizare și inspirarea respectului prin intermediul patrimoniului cultural:** Învățarea indivizilor despre culturi diverse pentru a promova respectul și înțelegerea reciprocă.
2. **Crearea unui sentiment de identitate și consolidarea conexiunilor:** Ajutarea cursanților să exploreze și să înțeleagă propriul patrimoniu, construind astfel un sentiment de apartenență și identitate.
3. **Explicarea importanței conservării pentru persistența patrimoniului cultural:** Încurajarea activităților care protejează și conservă artefactele, practicile și siturile culturale, explicând cât de ușor pot fi distruse și cât de important este să se prevină o astfel de distrugere.
4. **Promovarea gândirii critice:** Inspirarea cursanților să analizeze impactul culturii asupra istoriei, societății și relațiilor globale.
5. **Dezvoltarea creativității și încurajarea liberei exprimări:** Utilizarea elementelor culturale ca sursă de inspirație pentru procesele educaționale inspirate de artă și cultură.
6. **Integrarea patrimoniului cultural în contexte contemporane:** Explorarea modalităților de adaptare și integrare responsabilă a tradițiilor în viața contemporană.

3. Fundament teoretic

Un termen esențial atunci când se ia în considerare domeniul vast al patrimoniului cultural este **colecția**: un set de obiecte selectate de profesioniști – specialiști în muzee sau colecționari privați – conform unor criterii bine definite. Printre acestea, valoarea simbolică a pieselor respective, unicitatea, reprezentativitatea, raritatea lor.

Un obiect muzeal nu este un **obiect** oarecare, ci unul reprezentativ pentru o anumită realitate, care își pierde funcționalitatea odată ce intră în contextul muzeal, acest lucru fiind valabil în special pentru domeniile etnografic și arheologic. Krzysztof Pomian se referă la astfel de obiecte ca semiofore, adică purtători de semnificație.⁵

O expoziție muzeală este acel obiect care este inclus într-o expoziție și care, prin urmare, capătă o nouă semnificație prin „lectura” sa de către privitor, de către vizitator, care îi atribuie valoare în funcție de informațiile furnizate de muzeu, dar și de cunoștințele sale anterioare, interpretându-le ca parte a unui proces mai complex, care implică diverși stimuli: plăcere estetică, interes științific, curiozitate, mândrie, identificare, apartenență etc.

O expoziție este o construcție, rezultatul unui proces creativ inițiat de un curator, care aduce în discuție o anumită temă, un anumit artist, o anumită selecție de elemente ale patrimoniului cultural. Poate lua forma unei expoziții temporare, disponibilă publicului pentru o perioadă limitată, variind în general de la una la câteva luni, uneori chiar un an, dar și a unei expoziții principale sau permanente, care este modalitatea de a prezenta publicului cea mai reprezentativă parte a elementelor de patrimoniu cultural existente în colecțiile muzeului. Conform ultimei definiții ICOM, adoptată la Praga, la 24 august 2022, „**un muzeu** este o instituție permanentă, non-profit, în slujba societății, care cercetează, colecționează, conservă, interpretează și expune patrimoniul material și imaterial. Deschise publicului, accesibile și incluzive, muzeele promovează diversitatea și sustenabilitatea. Acestea funcționează și comunică etic, profesional și cu participarea comunităților, oferind experiențe variate pentru educație, delectare, reflecție și schimb de cunoștințe.”⁶ Apariția muzeelor a fost posibilă în urma instituționalizării practicii de colecționare, a cărei înțelegere a variat de la la modă la unele la profesionale la altele și care s-a dezvoltat de-a lungul secolelor astfel încât să implice locații adecvate, inclusiv atât spații expoziționale, cât și spații de depozitare.

Conservarea este un obiectiv urmărit de toți profesioniștii din domeniul patrimoniului cultural, vizând transmiterea acestuia către generațiile viitoare. Aceasta poate fi realizată prin măsuri adecvate de conservare-restaurare, implementate deontologic.

Medierea sau interpretarea patrimoniului cultural se referă la seturi de măsuri și acțiuni care sunt implementate în contexte muzeale pentru a asigura transmiterea sensului exponatului/expoziției către spectatorii săi, asigurând punți de legătură între emițătorul și receptorul mesajului muzeal.

„Medierea urmărește uneori să favorizeze schimbul de experiențe și interacțiunile sociale între vizitatori, precum și apariția unor puncte de referință.”⁷

⁵ Apud André Desvallées and François Mairesse (ed.), *Key Concepts of Museology*, Armand Colin, 2010, p. 63

⁶ [Museum Definition - International Council of Museums - International Council of Museums](#)

⁷ André Desvallées and François Mairesse, *op.cit.*, p. 47

4. Patrimoniul Cultural

4.1 Introducere în subiect

Întrucât cu toții avem părinți, bunici și străbunici de la care moștenim multe dintre lucrurile valoroase din viața noastră, o comparație cu universul familial poate fi utilă pentru o mai bună înțelegere a cuvântului „patrimoniu”, care este semnificativ la nivel de societate. Dacă moștenirea familială este în zilele noastre destul de adesea clar specificată într-un testament scris sau altfel stabilită de legile naționale, patrimoniul este un termen mai general care unește atât aspecte tangibile, cât și intangibile, toate la fel de importante pentru toți membrii societății.

Patrimoniul cultural este un concept despre care se consideră că a fost folosit pentru prima dată de Leibnitz în 1690⁸. Se referă la monumente, bunuri culturale, dar și elemente intangibile, toate de interes public. Având în vedere valoarea sa intrinsecă și aprecierea la nivelul societății, aceasta trebuie conservată de către profesioniști specializați pentru a asigura transmiterea sa către generațiile viitoare.

Înțelegem astăzi ca „un grup de resurse moștenite din trecut pe care oamenii le identifică, independent de proprietate, ca o reflectare și expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor lor în continuă evoluție. Include toate aspectele mediului înconjurător rezultate din interacțiunea dintre oameni și locuri de-a lungul timpului”⁹, Patrimoniul cultural este o sursă de inspirație pentru societățile actuale, o dovadă a tot ceea ce comunitățile anterioare au creat, adunat și consolidat de-a lungul secolelor. Deși poate fi găsit cel mai frecvent în muzee, biblioteci, centre de cercetare, într-un mod structurat, conform tipologiilor și temelor colecțiilor, este în același timp un organism viu care continuă să evolueze în contemporaneitate, în cadrul comunităților care l-au modelat, iar în acest ultim caz, formele sale de manifestare sunt destul de fluide, trecând mereu printr-un proces de transformare imperceptibilă.

Mai recent, a fost recunoscut ca un instrument interdisciplinar pentru a realiza o mai mare unitate între oamenii din diferite națiuni, dar și în cadrul aceleiași națiuni, deoarece, în majoritatea cazurilor, necesită o strânsă cooperare între diverse instituții oficiale. Depinde de fiecare să recunoască patrimoniul cultural important pentru propria persoană și să participe la procesul de prețuire, conservare și dezvoltare a acestuia. Cu alte cuvinte, este o chestiune de alegere (personală), dar și de responsabilitate (socială), deoarece patrimoniul cultural leagă individul de restul societății, indiferent de dimensiunea acesteia.

4.2 Aplicație în educația adulților

Mai recent, patrimoniul cultural a fost apreciat și pentru puterea sa de a crea legături sociale.

Este deosebit de important pentru educatori, deoarece cu cât competența lor culturală este mai mare, cu atât sunt mai bune abilitățile lor de a aborda beneficiarii procesului educațional într-un mod egal și incluziv, recunoscând în același timp diversitatea acestora.

Înțelegând contextul cultural, moștenirea culturală a tuturor participanților la activitățile educaționale, educatorii pot proiecta și adapta metode de învățare, materiale didactice și pot crea medii pedagogice favorabile tuturor, indiferent de nivelul lor de cunoștințe anterioare. În plus, cooperarea dintre educatorul

⁸ *Ibidem*, p. 39

⁹ *Council of Europe Treaty Series - No. 199, Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society*, Faro, 27.X.2005, p. 2

cultural și membrii familiei, precum și cu personalul didactic obișnuit al elevilor, dacă este cazul, oferă cadrul pentru un mediu de învățare incluziv și adaptativ, care se concentrează pe elevi.

Recunoașterea diferenței duce la promovarea incluziunii în propriul context educațional al organizației culturale, iar acest lucru se reflectă atât în atitudinea personalului, cât și în proiectarea materialelor didactice. Unul dintre marile avantaje ale educației culturale este că permite o mare varietate de subiecte și posibilități de adaptare a subiectelor la nevoile și așteptările reale ale publicului țintă.

În același timp, organizațiile culturale, promovând diversitatea și crescând gradul de conștientizare cu privire la diferențele culturale, contribuie și la responsabilitatea socială și consolidează responsabilitatea socială a comunității în care activează.¹⁰

Pe lângă incluziune, patrimoniul cultural are un impact și asupra domeniului educației adulților în ceea ce privește sustenabilitatea. Creșterea gradului de conștientizare cu privire la importanța utilizării resurselor locale, în loc să le lase să călătorească pe distanțe lungi, și înțelegerea faptului că acest lucru consolidează și sănătatea economică a comunităților sunt esențiale pentru transformarea societăților în societăți sustenabile, viabile pe termen lung. O primă fază în acest proces este construirea unei gândiri culturale sustenabile, astfel încât grupurile sociale să își poată înțelege teritoriile, cu limite și valori. Uneori, acest lucru poate necesita ajustarea unor practici, alteleori înseamnă recunoașterea valorii lucrurilor și proceselor cotidiene care trebuie păstrate și nu aruncate.¹¹

¹⁰ Chima Abimbola Eden, Onyebuchi Nneamaka Chisom, Idowu Sulaimon Adeniyi, "Cultural Competence in Education: Strategies for Fostering Inclusivity and Diversity Awareness", in *International Journal of Applied Research in Social Sciences*, Volume 6, Issue 3, March 2024, pp. 384 and foll. DOI: 10.51594/ijarss.v6i3.895

¹¹ Karla Nunnes Penna, "Cultural heritage as an educational base for the traditional pillars of sustainable development", conference paper available at https://www.researchgate.net/publication/330881714_Cultural_heritage_as_an_educational_base_for_the_traditional_pillars_of_sustainable_development

4.3 Studii de caz și exemple

Resurse pentru Tururi Culturale Accesibile (REACT) este un proiect Erasmus+, care se desfășoară în perioada 2023-2025, al cărui scop este de a îmbunătăți experiența culturală pentru toți vizitatorii, cu accent pe incluziune și accesibilitate. Partenerii proiectului se concentrează pe nevoile unor publicuri diverse, inclusiv ale persoanelor cu diverse dizabilități, fie ele vizibile sau invizibile, și abordează, de asemenea, avantajele aduse de inovația digitală pentru cei care lucrează în domeniu și, cel mai important, pentru utilizatorii finali. Atingerea unui public mai larg și promovarea unor practici culturale sustenabile și incluzive sunt obiective care pot fi transformate în realitate prin dezvoltarea de conținut accesibil și incluziv, atât la fața locului, cât și online. Primul pas este de a începe să se ia în considerare diversitatea publicurilor încă din faza de proiectare.¹²

Artă și cultură populară. Oferirea de oportunități educaționale tinerilor (Artă și cultură populară) este un alt proiect Erasmus+, implementat în perioada 2023-2024, care a scos în evidență avantajele responsabilizării, în special a adulților care aparțin grupului NEET (tineri care nu urmează un program de educație, angajare sau formare profesională) prin facilitarea contactului acestora cu cultura populară și furnizarea de surse de informare adecvate. Persoanele care aparțin grupului NEET prezintă de obicei un risc crescut de marginalizare, iar organizațiile culturale pot contribui pozitiv la reducerea și chiar eliminarea acestuia prin crearea de materiale și experiențe educaționale, potrivite pentru mobilizarea acestui grup. În acest cadru, parteneriatul proiectului a contribuit la crearea unui program educațional muzeal inovator pentru adulții care aparțin grupului NEET și la tranziția statutului muzeelor din locuri de vizitare în spații de sprijin și implicare pentru societatea locală și europeană. Proiectul a folosit, de asemenea, tehnologia ca mijloc de promovare și evidențiere a bogăției culturale a Europei și a oferit utilizatorilor finali un MOOC cu 7 module despre importanța patrimoniului cultural și înțelegerea și valorificarea acestuia, precum și patru tururi virtuale educaționale, permițând vizualizarea la 360 de grade a resurselor patrimoniului cultural disponibile la sediul partenerului proiectului.¹³

Conectarea prin Patrimoniul Cultural (CONNECTAGE) a fost un proiect care a avut ca scop capacitatea educatorilor adulți și îmbunătățirea abilităților acestora în predarea patrimoniului cultural cursanților adulți, care dobândesc abilități de a prețui patrimoniul cultural, precum și cunoștințe și abilități pentru a practica diverse activități meșteșugărești și artistice. Acesta a fost, de asemenea, locul pentru împărtășirea experiențelor de viață și îmbunătățirea abilităților de comunicare, inclusiv prin intermediul tehnologiei digitale.¹⁴

iNTANGIBLE: Digitalizarea Patrimoniului Cultural Imaterial în Mijlocul Schimbării Digitale (iNTANGIBLE) a fost un proiect Erasmus+ (2021-2023) care a avut ca scop scoaterea în evidență a necesității disponibilității conținutului cultural online, devenită foarte evidentă în timpul pandemiei de Covid-19, cu accent pe patrimoniul cultural imaterial (ICH). Proiectul a inclus o fază de cercetare documentară privind modelele și practicile existente de digitalizare a ICH, urmată de crearea unui curriculum de formare și a unui manual pentru profesioniști, precum și a unei platforme digitale cu cinci module și a unei hărți digitale.¹⁵

¹² Pentru a afla mai multe despre proiect și obiectivele sale, faceți click pe [REACT | Resources for Accessible Cultural Tours](#)

¹³ Pentru a afla mai multe despre proiect și realizările sale, vă rugăm să vizitați <https://www.folkart-culture.eu/>

¹⁴ Mai multe informații despre acest proiect pot fi găsite pe pagina EPALE. [Digitalisation and Adult Learning in Antalya Olgunlasma Institution...](#)

¹⁵ Mai multe informații despre proiect pot fi găsite pe <https://intangible-project.eu/>

5. Metode de predare și învățare

5.1 Abordare metodologică

Andragogia sau arta de a preda adulților, așa cum a fost dezvoltată de Malcolm Knowles¹⁶ în 1968, se concentrează în jurul a cinci principii principale și a metodelor de predare aferente:

1. Învățare autodirijată – este foarte important ca procesul de învățare să răspundă nevoilor de cunoaștere ale beneficiarului procesului educațional. Acest proces vine însoțit de cel puțin trei cerințe: flexibilitate, învățare în ritm propriu și personalizare.
2. Învățare relevantă și orientată spre obiective – spre deosebire de educația formală, care, în majoritatea cazurilor, are loc la o vârstă destul de fragedă, când programa este stabilită în majoritatea cazurilor la nivel național și unde personalul didactic este cel responsabil de livrarea către elevi a conținutului creat pentru aceștia de către organismele de cercetare educațională, în cazul educației adulților, designul conținutului este creat astfel încât să răspundă nevoilor specifice ale cursanților adulți, ale căror obiective sunt mult mai clare pentru aceștia decât pentru copiii înscriși în sistemul de învățământ formal, unde stabilirea obiectivelor și monitorizarea realizărilor sunt mai degrabă sarcinile profesorilor. Mai mult, dobândirea de competențe specifice postului și livrarea conținutului într-un mod foarte clar sunt foarte importante pentru cursanții adulți.
3. Învățarea experiențială este o metodă cheie în educația adulților, deoarece permite cursanților, dintre care unii pot fi persoane care nu au avut acces la educație formală din diverse motive, să se simtă împuterniciți. În acest caz, ne putem gândi la formare la locul de muncă, studii de caz, dar și la simulări și jocuri de rol.
4. Disponibilitatea pentru învățare se referă la orientarea adulților către dobândirea cunoștințelor de care au nevoie în activitățile lor. În acest scop, adaptarea activităților la interesele lor specifice este de cea mai mare importanță, la fel ca și evidențierea clară a legăturilor dintre activitățile educaționale și ceea ce cursanții adulți știu din experiențele lor anterioare.
5. Învățarea orientată spre rezolvarea problemelor poate include găsirea inspirației în situații din viața reală, utilizarea jocurilor de rol și a simulărilor pentru a învăța cum să abordezi dificultățile conexe, învățarea colaborativă și activitățile interactive.¹⁷

O altă metodă de luat în considerare atunci când se predă patrimoniul cultural cursanților adulți este cea a învățării transformative. Dezvoltată de sociologul american Jack Mezirow în 1991, această metodă permite cursanților să își dezvolte gândirea critică, devenind în același timp mai incluzivi și mai reflexivi. Această schimbare emoțională are loc atunci când cursanții se confruntă cu „dileme dezorientante”, adică situații care nu se încadrează în înțelegerea lor anterioară obișnuită a lumii.¹⁸

Metodele de mai sus, care se referă la educația adulților în general, pot fi, desigur, aplicate predării temelor legate de patrimoniul cultural care pot fi de interes pentru cursanții adulți. Cheia este de a găsi tema potrivită, care este suficient de sugestivă și atractivă pentru grupul țintă.

¹⁶ Cf. Imed Bouchrika, “Adult Learning Theory for 2025: Methods and Techniques of Teaching Adults”, available at [Adult Learning Theory for 2025: Methods and Techniques of Teaching Adults | Research.com](https://www.research.com/publication/adult-learning-theory-for-2025-methods-and-techniques-of-teaching-adults)

¹⁷ Paul Symonds, “5 Key Principles of Malcolm Knowles Adult Learning Theory of Andragogy & Using It in the Workplace”, available at [5 Key Principles of Knowles Adult Learning Theory Andragogy](https://www.research.com/publication/5-key-principles-of-knowles-adult-learning-theory-andragogy)

¹⁸ Cf. Bouchrika, *loc.cit.*

5.2 Activități sugerate

Pentru organizația culturală care inițiază programul de educație pentru adulți:

1. Asigurați o campanie de comunicare adecvată:
 - a. Luați în considerare publicul țintă, nevoile sale specifice, canalele de comunicare pe care le utilizează
 - b. Proiectați sloganul specific pentru a vă anunța activitatea
2. Asigurarea trasabilității tuturor operațiunilor implementate:
 - a. Înregistrare
 - b. Listă de prezență
3. Proiectarea și implementarea programului de educație privind patrimoniul cultural pentru cursanții adulți
 - a. Identificați un subiect de interes pentru publicul țintă
 - b. Atribuiți sarcina personalului adecvat
 - c. Implementați programul
 - d. Evaluați programul: autoevaluare de către educatorul pentru adulți și evaluare de către cursanții adulți.

Exemplu de activități practice:

Atelier: Ce este patrimoniul pentru mine?

Public țintă: 15 participanți

Durata: 1 oră – 1 oră și jumătate

Tipul lucrării: discuție deschisă (15-20 de minute), vizită la muzeu (15-20 de minute), lucrări practice (30 – 50 de minute)

6. Referințe și materiale de lectură suplimentare

Bouchrika, Imed: “Adult Learning Theory for 2025: Methods and Techniques of Teaching Adults”, available at [Adult Learning Theory for 2025: Methods and Techniques of Teaching Adults | Research.com](#)

Desvallées, André; Mairesse, François (ed.), *Key Concepts of Museology*, Armand Colin, 2010, available at [BOOK 1032-3p001-085-ANGLAISE_INSRT MBB.indd](#)

Eden, Chima Abimbola; Chisom, Onyebuchi Nneamaka; Adeniyi, Idowu Sulaimon: “Cultural Competence in Education: Strategies for Fostering Inclusivity and Diversity Awareness”, in *International Journal of Applied Research in Social Sciences*, Volume 6, Issue 3, March 2024, DOI: 10.51594/ijarss.v6i3.895

Penna, Karla Nunnes: “Cultural heritage as an educational base for the traditional pillars of sustainable development”, conference paper available at https://www.researchgate.net/publication/330881714_Cultural_heritage_as_an_educational_base_for_the_traditional_pillars_of_sustainable_development

Symonds, Paul: “5 Key Principles of Malcolm Knowles Adult Learning Theory of Andragogy & Using It in the Workplace”, available at [5 Key Principles of Knowles Adult Learning Theory Andragogy](#)

[Cultural heritage | UNESCO UIS](#)

[Digitalisation and Adult Learning in Antalya Olgunlasma Institution...](#)

[EU Policy for cultural heritage - Culture and Creativity](#)

<https://www.folkart-culture.eu/>

<https://intangible-project.eu/>

[Museum Definition - International Council of Museums - International Council of Museums](#)

[REACT | Resources for Accessible Cultural Tours](#)

[The Concept and History of Cultural Heritage | Cultural Heritage Studies](#)

[World Heritage | UNESCO](#)

7. Concluzii

Patrimoniul cultural este o sursă imensă de resurse pentru o varietate de obiective educaționale, care poate fi adaptată nevoilor specifice ale publicului țintă. În multe cazuri, utilizatorii finali ai activităților cultural-educative nu se implică neapărat în acestea pentru recunoașterea formală a acțiunii, ci mai degrabă pentru împuternicirea pe care o oferă accesul la cunoștințe culturale.

Înțelegerea culturii nu este întotdeauna ușoară și directă, iar recunoașterea ei pentru ceea ce este pentru sine și pentru societate este un pas uriaș în creșterea personală, în dezvoltarea șanselor de acces la o carieră mai bună și, de asemenea, în implicarea în acțiuni legate de un viitor mai sustenabil pentru întregile comunități.

***Depășirea naționalismului și
euroscepticismului prin cultură***